

projecte**RIUS**

Dossier del voluntariat

© Dossier del Voluntariat de Projecte Rius

Associació Hàbitats

Av. Mistral, 36 – Esc. Esq. – Pral. 2a

08015 Barcelona · Tel. 934213216

info@associaciohabitats.cat

www.associaciohabitats.cat

Fotografies

Associació Hàbitats i voluntariat de Projecte Rius

Segona edició: març de 2016

MINISTERIO
DE AGRICULTURA, ALIMENTACIÓN
Y MEDIO AMBIENTE

Fundación Biodiversidad

1 Associació Hàbitats

Associació Hàbitats és una entitat sense afany de lucre creada l'any 1997 amb la **missió de fomentar l'apropament de les persones a l'entorn natural**, emprant eines com l'educació, el voluntariat i la participació. La premissa de l'entitat és: **conèixer, conservar i compartir**.

L'entitat està formada per vora 150 socis i sòcies que hi participen de manera lliure i desinteressada. Els socis i sòcies es reuneixen com a mínim un cop l'any en l'**Assemblea General, l'òrgan sobirà de l'entitat**. L'Assemblea revisa i orienta la gestió de l'entitat, així com estableix les principals línies de treball.

De l'Assemblea General emana la **Junta Directiva, òrgan de govern electe que gestiona, dinamitza i representa l'entitat**, així com garanteix que totes les actuacions es desenvolupen de manera coherent amb la missió i valors amb els que es va constituir l'associació.

Per tal d'executar les decisions preses, implementar projectes i dinamitzar l'entitat existeix l'**equip tècnic** que, a més, ofereix atenció als voluntaris i voluntàries i a totes les persones interessades en conèixer l'entitat i els seus projectes.

Els beneficis dels socis i sòcies

Qualsevol persona que comparteixi la missió d'Associació Hàbitats pot associar-s'hi realitzant una aportació mínima anual de 35 euros.

Com a socis participareu en la presa de decisions, rebreu les publicacions de l'entitat, com la revista Espiadimonis, i tindreu descomptes en empreses col·laboradores.

2 Projecte Rius

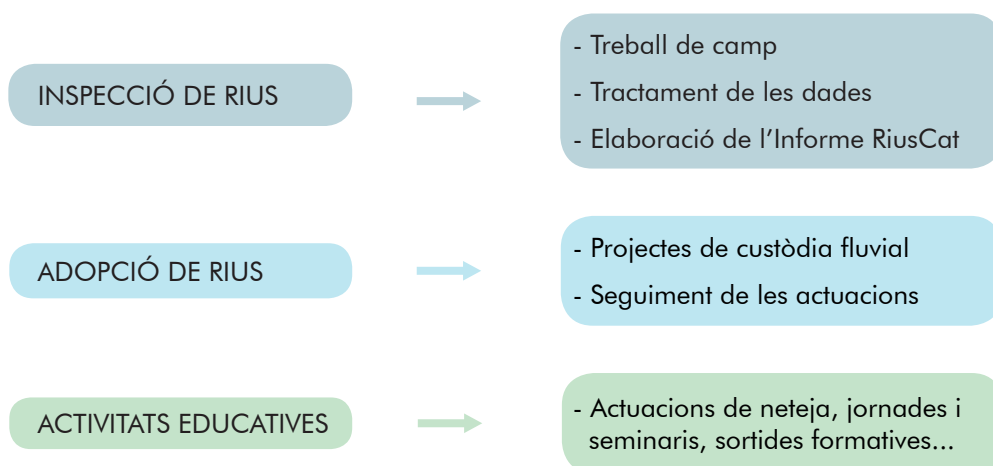
El Projecte Rius és una iniciativa que neix amb l'objectiu d'**estimular la participació activa de la societat en la conservació i millora dels espais fluvials i del seu patrimoni**. El projecte permet conèixer les característiques dels ecosistemes fluvials, la seva importància ecològica, sociocultural i històrica, així com els problemes que pateixen i què es pot fer per millorar-los.

Mitjançant l'educació, el foment del teixit associatiu i el treball en xarxa del voluntariat, el projecte promou la implicació de persones i entitats per tal de compartir i emprendre iniciatives de millora dels nostres rius i de l'entorn natural.

El Projecte Rius està integrat per 3 línies de treball, que contempnen diferents nivells de vinculació per part del voluntariat. La principal tasca dels grups de voluntaris distribuïts pel territori és la **inspecció de rius**, l'anàlisi d'una sèrie de paràmetres que permeten establir l'estat de salut d'un tram de riu.

La segona línia de treball suposa una major implicació dels grups d'inspecció i es correspon amb l'**adopció de rius**, és a dir, el desenvolupament de projectes de custòdia del territori amb l'assessorament i acompanyament d'Associació Hàbitats. Aquests projectes tenen com a objectiu la millora directa del territori, del patrimoni natural i cultural, mitjançant accions de conservació i millora ambiental i participació social.

La tercera línia de treball engloba les **activitats educatives** centrades en el coneixement dels ecosistemes fluvials i la importància de conservar-los a través de l'apoderament de les persones i del conjunt de la societat. Les activitats poden ser jornades i seminaris, sortides formatives o neteges de riberes, per citar-ne alguns exemples.

Línies de treball del Projecte Rius

3 La inspecció de rius

Els grups de voluntaris analitzen el tram de riu dos cops l'any, a la primavera i a la tardor, i prenen una sèrie de mesures que s'estructuren en tres grans blocs:

L'anàlisi hidromorfològica: té en compte l'estat de conservació de l'hàbitat fluvial en conjunt, és a dir, se centra en la constitució, alteracions i impactes del riu i de l'entorn.

L'anàlisi fisicoquímica: estudia les concentracions de diverses substàncies presents en l'aigua, així com el pH, les propietats organolèptiques i la temperatura.

L'anàlisi biològica: pren com a referència l'índex de macroinvertebrats aquàtics, organismes vius que en funció de la seva presència i abundància permeten establir la qualitat de l'hàbitat. També s'observa la presència d'espècies de flora i fauna.

El grups de voluntaris anoten els resultats obtinguts a la fitxa de camp i, posteriorment, fan arribar les dades a l'equip tècnic del Projecte Rius a través del formulari en línia. Gràcies a l'aplicatiu de georeferènciació, les dades introduïdes pels voluntaris es poden consultar de manera lliure i permanent.

Amb els resultats obtinguts per part de cada grup s'elabora l'**Informe RiusCat**, que cada any visualitza l'estat de salut dels rius i rieres de Catalunya. Aquest informe és de gran valor, no només per la importància i representativitat de les dades recollides, sinó per la manera com s'elabora, a partir de **la xarxa de voluntariat ambiental més gran de Catalunya**.

D'altra banda, els grups de voluntaris s'encarreguen d'advertir sobre casos de degradació, accions incíviques o situacions que posin en perill la seguretat dels vianants o que suposin una amenaça per la biodiversitat autòctona. Associació Hàbitats s'encarrega d'orientar i gestionar les alertes rebudes per tal que arribin a les autoritats competents i poder així pal·liar els efectes negatius o riscos que se'n puguin derivar. El voluntariat realitza, per tant, una tasca en benefici del conjunt de la població i del territori.

Davant qualsevol dubte a l'hora de realitzar la inspecció, el grup pot consultar el **Manual d'Inspecció**, o bé adreçar-se a l'equip tècnic del projecte, a través de telèfon, correu electrònic o de manera presencial a la seu de l'entitat.

4 El voluntariat del Projecte Rius

Les claus de l'èxit

Actualment existeixen vora 250 grups actius, que representa més d'un miler de voluntaris i voluntàries.

Gran part dels grups provenen de la comunitat educativa en el sentit més ampli: escoles, instituts, esplais, associacions de mares i pares. També participen associacions de tot tipus i grups de famílies i amics. Per tant, són grups conformats per persones de totes les edats, on hi tenen un paper destacat els infants.

El voluntariat del Projecte Rius integra una sèrie de característiques que el fan idoni per a les famílies i els grups d'edats diverses. A continuació, exposem les claus de l'èxit:

Conciliació i proximitat

Les tasques dels voluntaris i voluntàries dins el projecte estan pensades per ser realitzades de manera autònoma. El propi grup escull l'espai on dur a terme la tasca, generalment un tram accessible i prop del seu domicili, i compta amb un període de temps prou ampli per realitzar la inspecció, evitant així desplaçaments i horaris massa rígids. El projecte afavoreix, per tant, la flexibilitat i permet la conciliació entre els membres de la família o grup.

Organització en grup

El voluntariat del Projecte Rius es realitza en grup, és a dir, tres o més persones. Els grups poden ser de perfil familiar i conformats per persones de totes les edats, donat que les tasques a realitzar i la metodologia que s'utilitza són fàcilment adaptables. D'aquesta manera, s'afavoreix la responsabilitat compartida entre els membres del grup, el repartiment de les tasques i la motivació. A més, els membres del grup poden ampliar o reduir les seves tasques en funció de les capacitats i grau d'autonomia de que disposin. Així, el conjunt de les dades recollides i de la feina feta és fruit del treball en equip i mèrit de tots els seus membres.

Aprentatge compartit

Les inspeccions de rius impliquen l'adquisició de coneixements per part de totes les edats pel que fa les característiques i problemàtiques dels ecosistemes fluvials, així com l'ús de diferents mètodes d'anàlisi i estudi del medi: observació, medicació, identificació, ús de guies naturalistes i claus dicotòmiques... La metodologia emprada, per tant, situa a la persona com a protagonista del procés, ja que és participativa, pràctica, significativa i col·laborativa.

Cooperació i integració

La metodologia del Projecte Rius inclou aspectes molt variats, de tal manera que totes les persones poden realitzar alguna o totes les parts, sense que cap d'elles sigui menystinguda pel fet de correspondre als infants, als més grans o a les persones amb menys mobilitat o autonomia. Els grups que compten amb persones grans poden vincular els coneixements empírics del present amb l'experiència del passat, tot reforçant els vincles intergeneracionals amb els membres més joves. El projecte aposta per recuperar costums i tradicions que configuren la cultura popular al voltant del riu. D'aquesta manera, podrem avaluar l'espai fluvial des d'un punt de vista global i amb l'abast cronològic dels anys.

Temps de lleure

La situació socioeconòmica actual està provocant la pèrdua de la capacitat adquisitiva de moltes famílies. Malauradament, els àmbits prioritaris de renúncia davant la carestia de vida són els relacionats amb la cultura i el lleure. Per aquest motiu, el projecte ofereix opcions de lleure gratuït a les famílies i als grups per a compartir els seu temps d'esbarjo i garantir l'accés al medi natural. Formar part d'un medi no degradat és, a més, un dels factors que contribueixen al benestar de la societat i a la seva cohesió.

Drets i deures del grup de voluntariat

Els drets i deures dels voluntaris i voluntàries que realitzen la seva tasca en organitzacions socials sense afany de lucre estan regulats per la [Carta del Voluntariat de Catalunya](#). Aquest document és fruit del Primer Congrés Català de Voluntariat que se celebrà a Barcelona l'any 1995 i estableix les següents consideracions:

- Que el voluntariat és una manifestació solidària que es canalitza per mitjà d'entitats sense afany de lucre.
- Que tots els ciutadans i ciutadanes tenen dret d'organitzar-se i contribuir, d'acord amb llurs preferències i capacitats, a la tasca que realitza el voluntariat.
- Que el compromís d'actuació que suposa el voluntariat es fonamenta en una decisió lliure i personal motivada per principis de solidaritat i altruisme.

DRETS

- Obtenir informació de l'entitat on col·labora, sobre el funcionament, les finalitats i les seves activitats, suport en el desenvolupament de l'acció voluntària i mitjans per poder exercitar-la convenientment.
- Rebre la formació necessària per al desenvolupament de l'activitat.
- Ser tractat sense cap tipus de discriminació i amb tot el respecte a la seva condició i creences.
- Gaudir d'acreditació suficient com a voluntari davant de tercers i obtenir certificació de la seva participació en els programes.
- Participar activament en l'elaboració, planificació, execució i avaluació dels programes i activitats on col·labori, amb el reconeixement social de la seva activitat.
- Ser cobert dels riscos derivats de l'activitat que du a terme com a voluntari i dels danys que, involuntàriament, podria causar a tercers per raó de la seva activitat.
- Rescabalar-se, si ho vol, de les despeses que li pugui ocasionar l'activitat voluntària.
- Acordar lliurement les condicions de la seva acció voluntària i el compromís de les tasques definides conjuntament, el temps i horari que hi podrà esmerçar i les responsabilitats acceptades per cadascú.

- Que el voluntariat contribueix a un desenvolupament social del nostre entorn i del món, més just, solidari, equilibrat, pacífic i respectuós amb el medi, mitjançant la participació dels ciutadans en la vida de les societats.
- Que el voluntariat estimula la responsabilitat social dels ciutadans i ciutadanes i contribueix a la resolució de les necessitats socials.
- Que el voluntariat fonamenta la seva acció en els principis d'associació i participació democràtica, respecte a la dignitat, igualtat i llibertat de la persona.

El Projecte Rius recull i amplia els drets i deures que estableix la Carta de Voluntariat en el Document de Compromís. Aquest document representa la formalització del grup de voluntariat i estableix les condicions de la col·laboració entre el grup i l'entitat.

DEURES

- Cooperar en la consecució dels objectius del programa on participi per al compliment dels compromisos adquirits dins de l'organització.
- Realitzar l'activitat a què s'ha compromès amb responsabilitat, bona fe i gratuïtat, donant suport de manera activa a la seva entitat i respectant les normes internes de funcionament.
- Observar les mesures de seguretat i higiene reglamentades i aquelles que siguin adoptades per l'entitat.
- Rebutjar qualsevol contraprestació econòmica o material que li pugui ser oferta pel beneficiari o per tercers en virtut de la seva actuació.
- Mantenir la confidencialitat, sense perjudici dels drets de la persona, de les informacions rebudes i conegudes en el desenvolupament de la seva activitat, tant respecte dels beneficiaris com de l'entitat.
- En cas de renúncia, notificar-la amb antelació o continuar l'activitat fins que puguin adoptar-se les mesures necessàries per evitar perjudicis greus al servei.

5 Volem ser grup de voluntariat

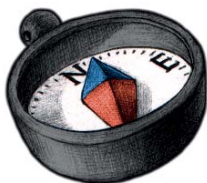
Si després de llegir atentament tota la informació del dossier, esteu interessats en realitzar un voluntariat d'inspecció en el marc del Projecte Rius, caldrà que seguïu els passos i consideracions següents:

A Contactar amb l'equip tècnic del Projecte Rius

Pregunteu a l'equip tècnic de l'entitat si és oberta la formalització de nous grups de voluntaris. Aproveiteu per resoldre tots els dubtes que tingueu sobre el funcionament del voluntariat. Exposeu la vostra idea, quin riu o riera heu pensat inspeccionar, quina disponibilitat teniu, si ja teniu grup o preferiu sumar-vos a un grup ja existent, etc. Ho podeu fer per telèfon (**93 421 32 16**), correu electrònic (voluntariat@associaciohabitats.cat) o de manera presencial a la seu de l'entitat demanat cita prèvia.

B Escollir el tram de riu

Us recomanem que el tram de riu on realitzar les inspeccions sigui a prop de la vostra residència habitual o en una localitat coneguda a la que hi tingueu fàcil accés. Eviteu fer desplaçaments llargs i complicats a propòsit de la inspecció, **és important que la vostra activitat sigui còmoda i sostenible**. Si actueu en el tram de riu més proper a casa vostra, tot el municipi hi sortirà guanyant.

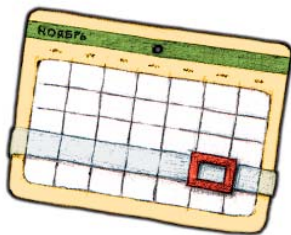
Escolliu una **tram accessible** per a tots els membres del grup, en especial si aneu acompanyats d'infants o persones grans. En la mesura del possible, procureu que l'espai no sigui massa abrupte ni presenti elements perillosos, com ara la presència d'esbarzers, ortigars, abocaments tòxics, fondàries excessives, desnivells o pendents pronunciats. Com més segura sigui l'activitat més en gaudireu.

C *Assistir a una sessió formativa*

Al llarg de l'any s'organitzen diverses sortides formatives a rius i rieres de Catalunya. Aquestes activitats són una bona ocasió per conèixer de prop la metodologia d'inspecció, familiaritzar-se amb els estris i paràmetres d'anàlisi i posar a prova la vostra destresa, així com intercanviar experiències, resoldre dubtes, aportar idees i suggeriments.

Assistir a les formacions és indispensable per tal de constituir el grup.

Podeu consultar les formacions previstes al web de l'entitat i, a continuació, realitzar la inscripció a la que més us interessi.

Si sou un grup nombrós podeu proposar la realització d'una sortida formativa en el vostre tram d'inspecció. L'equip tècnic prendrà nota del suggeriment i en la mesura del possible l'incorporarà dins del calendari d'activitats.

D Formalització del grup i signatura del document de compromís

Si després de realitzar la formació, veieu que les tasques encomandes s'ajusten a la vostra disponibilitat, interès i motivació, aleshores arriba el moment de formalitzar el grup.

Per fer-ho cal designar una persona major d'edat que serà la responsable del grup. **Haureu de facilitar les dades de contacte i també les dades geogràfiques del riu o riera** que vulgueu analitzar (conca, localitat i coordenades UTM).

Aquests dades s'integren a la base de dades del projecte per a fer la gestió del grup. És molt important que les vostres dades estiguin permanentment actualitzades. Qualsevol canvi l'heu de comunicar a l'equip tècnic d'Associació Hàbitats el més aviat possible.

El següent pas és la **signatura del Document de Compromís**, on hi figuren les condicions de la col·laboració i els drets i deures del grup i de l'entitat. Per tant, és molt important llegir atentament aquest document abans de signar-lo i estar convençuts que podreu realitzar les tasques assignades.

Seguidament, us lliurarem la carpeta amb els materials necessaris per a realitzar la inspecció de rius. Recordeu que el grup de voluntaris és plenament responsable dels materials i no els pot cedir a altres persones ni fer-ne cap altre ús que no sigui el d'inspeccionar el tram de riu escollit. En aquest sentit, cal tenir sempre present que la carpeta d'inspecció la teniu en qualitat de cessió i en cap cas és propietat del grup. Per aquest motiu, quan el grup es desvincula del projecte cal que retorni la carpeta i els materials a l'entitat.

Rebreu també un **usuari i contrasenya per accedir al formulari online del Projecte Rius** al web www.projecterius.cat, on haureu d'introduir les dades recollides durant cada inspecció. Així, anirem confeccionant l'històric de dades del tram de riu inspeccionat.

És molt important que la persona responsable del grup es faci càrrec dels materials d'inspecció i dels codis d'usuari per accedir al formulari web. Són elements que necessitareu al llarg de la vostra tasca i cal tenir-los localitzats.

E

Realitzar les inspeccions de riu

Un cop formalitzat el grup, ja podeu realitzar les tasques assignades amb els materials facilitats. **Les inspeccions es realitzen dos cops l'any:** a la primavera (del 15 d'abril al 31 de maig) i a la tardor (del 15 de setembre al 31 d'octubre). De manera periòdica rebreu al vostre domicili els materials fungibles necessaris per a la inspecció.

Després de cada inspecció, caldrà que introduïu les dades al formulari web, mitjançant l'usuari i contrasenya que us haurem facilitat. Gràcies a aquest aplicatiu de georeferènciació podreu consultar les dades recollides pel conjunt de grups de voluntaris al llarg de les campanyes. L'equip tècnic del Projecte accedirà a les dades per a fer-ne el tractament estadístic i elaborar l'Informe anual RiusCat.

Recordeu que per al bon funcionament del projecte és indispensable que compliu tots els passos als que us heu compromès i que ho feu dins el termini establert. Cal tenir present que sou responsables de la veracitat i rigor de les dades recollides per tal que l'**Informe RiusCat** il·lustri l'estat de salut dels rius i conques de Catalunya. Si durant els processos us sorgeix qualsevol dubte o complicació, podeu contactar amb l'equip tècnic i junts trobarem una solució.

A l'hora d'anar al riu és important **dur roba i calçat còmode, si porteu botes d'aigua, millor.** Consulteu les previsions meteorològiques i les alertes. En la mesura del possible eviteu anar als rius els dies posteriors a pluges i aiguats: pot ser perillós si el cabal ha augmentat i incòmode pel fang.

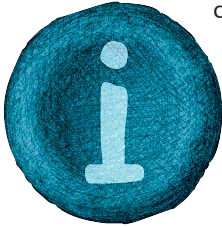
Assegureu-vos que el tram de riu és accessible, evitant dur a terme conductes perilloses pels membres del grup i per l'ecosistema. Eviteu fer la inspecció en terrenys massa abruptes o amb presència d'esbarzers o ortigars. Per tal d'evitar ensurts, mesureu la profunditat del riu abans d'entrar-hi, podeu emprar un pal o una branca per fer aquest experiment.

Cada membre del grup pot encarregar-se d'una part de la inspecció. Per exemple, és recomanable que els adults es facin càrrec d'omplir la fitxa de camp i completin els paràmetres que requereixen algun tipus de càlcul. Al contrari, als nens i nenes els agrada realitzar les parts que requereixen més experimentació i tenen a veure amb tocar l'aigua, com per exemple la recerca dels organismes macroinvertebrats.

Val a dir que sempre que anem al riu amb menors d'edat, cal extremar les precaucions i no perdre'ls de vista. Tot i així, us recomanem **dur una petita farmaciola** per si algú pren mal. Davant qualsevol accident, recordeu que **existeix una assegurança d'accidents i responsabilitat civil** que cobreix les persones voluntàries.

Us animem a fer-nos arribar fotografies del grup realitzant la inspecció, o bé d'aquelles coses curioses que trobeu al riu, dels elements que no heu pogut identificar, etc.

F *Assessorament continuu*

Tots els grups de voluntaris tenen dret a **rebre informació i formació contínua** al llarg de la seva activitat. Podeu consultar el web de l'entitat on es publiquen les activitats, formacions i materials als que teniu accés de manera gratuïta. A través del butlletí electrònic també estareu al corrent de les novetats de l'entitat.

L'entitat compta amb un **fons bibliogràfic** i espai de consulta que podeu utilitzar lliurement. La seu de l'entitat és oberta al públic i l'equip tècnic us atindrà amb molt de gust.

G *Interrupció de les tasques o desvinculació del grup de voluntariat*

El grup de voluntariat pot cessar les seves tasques en el moment que ho desitgi. Es pot tractar d'una aturada provisional (per raons personals o manca de disponibilitat durant una temporada), o bé definitiva, que implica la dissolució del grup. En qualsevol dels casos heu de **comunicar l'aturada a l'equip tècnic un mes abans de l'inici de la campanya d'inspecció** més propera.

Si el grup es dissol definitivament, cal **retornar la carpeta amb tots els materials d'inspecció a l'entitat**. Tingueu sempre present que la carpeta d'inspecció la teniu en qualitat de cessió i en cap cas és propietat del grup.

En cas que els membres del grup ho desitgin, poden participar en altres tasques o projectes de l'entitat, integrar-se en un altre grup o constituir un nou grup.

EXPERIÈNCIES

“Als meus fills els agrada molt l’observació de qualsevol cosa que passi al seu voltant i també entendre com funciona el medi. Trobo que és molt important aquesta activitat i sobretot realitzar-la amb els més petits, perquè dóna les bases per tenir un gran respecte al medi natural i això també es tradueix en un respecte general per tot.”

Esther García, voluntària des del 2006 amb la seva família a Corbins

“Vaig conèixer el Projecte Rius a través de la revista Quercus i em va semblar una oportunitat per participar en un projecte d’aquest tipus i on també podia participar la família. Primer amb el meu fill gran i després amb el petit, que encara m’acompanya ara. A més a més, venen altres membres de la família, com el meus nebots. Quan fem la inspecció és un dia que passem al riu junts i, a la vegada, és una història que la meva neboda explica a l’escola com una gran aventura.”

Daniel Macià, voluntari des de l’any 1996 amb la seva família

“A l’escola vam iniciar un projecte d’innovació de medi ambient anomenat El riu Tenes. Es va organitzar una xerrada en la qual Associació Hàbitats va exposar els seus objectius de coneixement i conservació del riu i la tasca d’inspecció per part dels voluntaris. En aquesta primera trobada es va veure l’interès per part de les famílies d’involucrar-se en aquest projecte i aviat es van crear cinc grups de voluntaris.”

Maitte Dantí, mestra de l’Escola el Turó i precursora de les inspeccions de rius en família a Bigues i Riells.

© Voluntariat de Projecte Rius

Associació Hàbitats
Av. Mistral, 36 – Esc. Esq. – Pral. 2a
08015 Barcelona · Tel. 934213216
info@associaciohabitats.cat
www.associaciohabitats.cat